

Maria Kubala

ORCID: 0009-0007-0109-700X

mkubala17@gmail.com

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

<https://doi.org/10.26366/PTE.ZG.2023.239>

Open Access CC BY 4.0

Cytowanie: Kubala, M. (2023). Koncepcja ESG jako próba odpowiedzi na potrzebę zmian w naukach ekonomicznych. *Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze*, 18, s. 98-108. DOI: 10.26366/PTE.ZG.2023.239

Koncepcja ESG jako próba odpowiedzi na potrzebę zmian w naukach ekonomicznych

Abstrakt: Artykuł jest próbą wstępnej identyfikacji głównych obszarów zainteresowania tematyką koncepcji *Environmental, Social, Governance* (ESG) z uprzednim wskazaniem, przyczyn zainteresowania tym tematem, wynikających ze zmian w naukach ekonomicznych. Autorka rozpoczyna analizę od dostrzeżenia potrzeby zmian w nauce i konieczności podważenia statusu quo. Wskazuje najbardziej aktualny temat, pobudzający międzynarodowe dyskusje, jakim jest zrównoważony rozwój. Zwraca również uwagę, na zainteresowanie problemem łączenia dwóch pozornie wykluczających się perspektyw – chęci zysku i potrzeby umiaru - oraz podkreśla zwiększenie zainteresowania tym tematem w XX wieku. W drugiej części artykułu podjęto próbę wyjaśnienia koncepcji ESG. Autorka przedstawia – w oparciu o literaturę przedmiotu – definicję, zarys historyczny, zalety i wady tej koncepcji. Wyniki przeprowadzonej analizy stanowią ogólną podstawę dla rekomendacji dotyczących wykorzystania koncepcji ESG dla pobudzania konkurencyjności przedsiębiorstwa z perspektywy inwestorów oraz zachęcają do dalszych badań nad jej istotą.

Słowa kluczowe: nauki ekonomiczne; zmiana; ESG; zrównoważony rozwój

The ESG concept as a response to the need for changes in economic sciences

Abstract: The article is an attempt to initially identify the main areas of interest in the subject of the concept of *Environmental, Social, Governance* (ESG) with prior indication of the reasons for interest in this topic resulting from changes in economic sciences. The author begins the analysis by noticing the need for changes in science and the need to challenge the status quo. It indicates the most current topic that stimulates international discussions, which is sustainable development. She also draws attention to the interest in the problem of combining two seemingly mutually exclusive perspectives - the desire for profit and the need for moderation - and emphasizes the increased interest in this topic in the 20th century. The second part of the article explains the concept of ESG. The author presents - based on the literature on the subject - the definition, historical outline, advantages and disadvantages of this concept. The results of the analysis are the general basis for recommendations regarding the use of the ESG concept to stimulate the competitiveness of the company from the perspective of investors and encourage further research on its essence.

Keywords: economic sciences; change; ESG; sustainable development

Kod JEL: A12, A13, B11, B12, B15, Q01, Q56, Q58

Wprowadzenie

Współcześnie przedsiębiorcy mierzą się z wyzwaniem prowadzenia działań gospodarczych w kontekście, w którym priorytetem i jednocześnie imperatywem są cele zrównoważonego rozwoju. Wydawać się może, że ekonomia i ekologia to odległe obszary i trudno pogodzić ze sobą wyzwania ekonomiczne i wyzwania ekologiczne. Tymczasem refleksja nad dylematami sprostania tym, tylko z pozoru rozbieżnym wyzwaniom, pozwala stwierdzić, że dążenie do celów ekonomicznych można łączyć z priorytetami ekologii i skutkuje to wyłonieniem się nawet efektów synergii.

Ekologia (gr. *oikos* 'dom', *lógos* 'słowo') opisuje czym jest „nasz dom”, podczas gdy ekonomia (gr. *oikos* 'dom', *nómos* 'prawo') wskazuje jak nim zarządzać. Jednakże, wiele firm zadaje pytanie, dlaczego właśnie teraz tak intensywnie zaczęto promować odpowiedzialny kierunek rozwoju i jak zasadniczo można odnaleźć się w nowej rzeczywistości. Kluczowe staje się dogłębne zrozumienie kontekstu, w którym znajduje się dzisiejsza gospodarka.

Artykuł stanowi próbę odpowiedzi na następujące pytania badawcze: skąd wynika potrzeba zmian w naukach ekonomicznych w ostatnich latach? Jakie są możliwe kierunki rozwoju dalszych badań w naukach ekonomicznych w kontekście zidentyfikowanych zmian? Jakie rozwiązania mogą zastosować przedsiębiorstwa, aby dostosować się do wyznaczonych zmian?. Zatem celem tego artykułu jest wskazanie przyczyn i kierunku zmian w naukach ekonomicznych oraz scharakteryzowanie koncepcji *Environmental, Social, Governance* (ESG) jako strategii, która staje się imperatywem dla przedsiębiorstw w nowej, zmienionej rzeczywistości gospodarczej. Autorka podejmuje próbę zarysowania tła historycznego wyłonienia się tematu ekonomii zrównoważonego rozwoju oraz dokonuje egemplifikacji koncepcji ESG, sygnalizując jej wady i zalety. Prezentowany artykuł ma charakter eseju, który opracowano odwołując się do metody krytycznej analizy polskiej i zagranicznej literatury przedmiotu.

1. Potrzeba zmian w naukach ekonomicznych

Zagadnienia etyki i biznesu oraz odpowiedzialności i gospodarki były brane pod uwagę od wieków. Przyczyny łączenia tych zagadnień były różne, np. wynikały z religii, ustroju państwa czy z panującej myśli filozoficznej. Arystoteles stwierdził, iż produkcja dla zaspokojenia potrzeb jest słuszna, natomiast dla zaspokojenia nieograniczonych pragnień jest niestosowna (Colander i Landreth, 2005). Nawet wiele wieków później Adam Smith zauważył, że „ludzkość, przyznając sobie przywilej do nieograniczonego korzystania

z zasobów naszej planety, zagubiła istotny element procesu gospodarowania – moralność” (1759). Jednak to druga połowa XX wieku była okresem, w którym zaczęto intensywniej badać wpływ gospodarowania na otoczenie. Dyskusja zaczęła dotyczyć nie tylko aspektów ekonomicznych, ale również społecznych i środowiskowych. W latach sześćdziesiątych XX wieku pojawiły się pierwsze głosy na temat ochrony środowiska.

W czasie pokoju i sojuszków nastąpiło wiele punktów zwrotnych, tzw. *game changes*, czyli momentów, które zaczęły kształtować dzisiejszą wizję świata. Na przełomie lat 70. tych sekretarz generalny ONZ użył słów „ogólnoświatowy kryzys wywołany zniszczeniem środowiska naturalnego”. W kolejnych latach powstały „Limity Wzrostu” Klubu Rzymskiego. Był to punkt przełomowy, ponieważ pierwszy raz oficjalnie zakwestionowano cel wzrostu gospodarczego, argumentując to coraz większą liczbą zagrożeń. Ważnym momentem w historii okazało się zwołanie w 1992 roku „Szczytu Ziemi” w Rio de Janeiro, na którym ustanowiono „zrównoważony rozwój” nowym hasłem dla ludzkości. Skala prowadzonych działań, propagujących nową politykę światową, była widoczna właśnie na tym wydarzeniu. „W 1970 roku z okazji Dnia Ziemi przeciwko dalszemu niszczeniu przyrody demonstrowało na całym świecie 20 milionów ludzi. W 1990 roku ich liczba wzrosła do około 200 milionów w 140 krajach” (Rogall, 2010).

Podany przykład sygnalizuje ewolucję modelu człowieka. *Homo oeconomicus* oparty na racjonalności i maksymalizacji własnych korzyści osiąga dobrobyt, który okazuje się zagrożeniem dla cywilizacji (Gorynia, 2021). Nowym obrazem, na który zwraca się uwagę jest model *homo oeconomicus moralis*, czyli „kompromis pomiędzy dążeniem do realizacji celów własnych a empatią dla aspiracji innych ludzi z jednoczesnym uwzględnieniem całościowego interesu społecznego i racjonalności globalnej”. Traktuje się go jako rekomendowany kierunek ewolucji tradycyjnego podejścia (Gorynia, 2022).

Kolejnymi bodźcami do zmian są tzw. szare łabędzie, czyli nierówności społeczne, klimat i demografia (Gorynia, 2022). Nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe i klimatyczne naraziły miliony ludzi na dotkliwy brak bezpieczeństwa żywnościowego i wodnego, wpłynęły na zdrowie, ograniczyły funkcjonowanie kluczowej infrastruktury i spowodowały straty ekonomiczne (IPCC, 2021). Zmiany w postrzeganiu tematu ekologii zostały wymuszone nie tylko widocznymi skutkami dewastacji, ale także kryzysami w postaci zielonych łabędzi (Mączyńska, 2020), czyli katastroficznych zdarzeń ekologicznych, takich jak wyciek ropy naftowej platformy Union Oil w Santa Barbara w 1969r. (Rogall, 2010).

Podsumowując, potrzeba zmian w naukach ekonomicznych w ostatnich latach wynika z wielu czynników. Do tych kluczowych można zaliczyć wydarzenia historyczne i polityczne

XX i XXI wieku, zmieniający się paradygmat modelu człowieka i jego zachowań oraz widoczne negatywne skutki dla środowiska.

2. Zmiana paradygmatu w naukach ekonomicznych

Temat zrównoważenia pojawia się w wielu dziedzinach życia człowieka w perspektywie krótko- i długoterminowej. Naukowcy wskazują temat zmian klimatycznych jako jeden z obecnych tzw. „trendów”. Do innych czynników kształtujących dzisiejszą wizję świata oraz nauki ekonomiczne należą: starzenie się społeczeństwa, przyrost klasy średniej i zwiększanie nierówności; zagrożenia globalizacji; rewolucja przemysłowo-techniczna; zmiany klimatu; zmiany w układzie sił i wzajemnych zależnościach (ESPAS, 2017).

Zmiany w przyrodzie, społeczeństwie i w gospodarce znajdują swoje przełożenie na zmiany w paradygmacie ekonomii, które sprowadzają się do ewolucji jego podstawowych założeń i celów. Jednym z istotnych kierunków rozwoju badań w dziedzinie nauk ekonomicznych jest redukcja ryzyk niefinansowych oraz zachowanie równowagi pomiędzy potrzebami ekonomicznymi, społecznymi i ekologicznymi. Dodatkowo, istnieje dążenie do jednoczesnej maksymalizacji zysków i użyteczności społeczno-środowiskowej. Efekty tych badań znajdują szczególne zastosowanie w koncepcjach zielonej ekonomii, ekonomii umiaru, a przede wszystkim ekonomii zrównoważonego rozwoju.

Po długich obserwacjach współistnienia człowieka, gospodarki i otoczenia wyłoniła się teoria dobrobytu, która podkreśla, że nadmierna pogoń za zyskiem wywołuje straty (Romanow, 1972). Grzegorz Kołodko (2008) zauważa „jak to w ogóle było możliwe, że ekonomiczna i polityczna koncepcja, która kosztem tak wielu służy tak niewielu, mogła zdobyć taką pozycję i siłę przetargową?”. Odpowiedzią na to pytanie są powstające od lat 70. XX wieku liczne szkoły i projekty badawcze, które wpisują się w nurt nauk o zrównoważonym rozwoju z ang. *sustainable science*. W literaturze wyróżniono podział na tzw. zieloną i brązową gospodarkę. W *brown economy* wzrost oparty jest głównie na nieodnawialnych źródłach energii, tzn. paliwach kopalnych. W kontraście staje *green economy*, która określana jest mianem nowego modelu rozwoju społeczno-gospodarczego (Sulich, 2018). Co więcej, zwrotem w terażniejszej ekonomii nastawionej na maksymalizację zysku jest koncepcja ekonomii umiaru, która polega na „dostosowaniu rozmiarów strumieni do wymogu zachowania dynamicznej równowagi”, która zazwyczaj jest zaburzana i skutkuje w nadmiarach lub niedoborach (Kołodko, 2014). Obecnie częściej niż o umiarze mówi się o zrównoważeniu, nie zapominając o koncepcji rozwoju i wzrostu, a nie regresu czy stagnacji. Dlatego też warto wyróżnić nurt ekonomii zrównoważonego rozwoju, która wykorzystuje dorobek m.in. ekonomii środowiska, ekonomii

ekologicznej (Poskrobko, 2011). Zatem ekonomia zrównoważonego rozwoju zdaje się opierać na najtrafniejszych i przepracowanych tezach koncepcji, które jako pierwsze próbowały połączyć ekologię z ekonomią dodając do nich aspekt społeczny. Na przestrzeni myśli historycznej widać wyraźnie, że epoka nastwiona na kwestie ekonomiczne następowała po czasie, który skupiał się bardziej na kwestiach moralnych i odwrotnie (Blaug, 2000). Jednakże czerpiąc wiedzę od poprzednich ekonomistów nie możemy odwrócić się kompletnie od aspektu zyskowności. Ekonomia zrównoważonego rozwoju to teoria uwzględniająca podstawy transdyscyplinarne, ponieważ przedstawia „odejście od zarówno wąsko ekologicznego (wydającego się dominować w ekonomii ekologicznej), jak i wąsko ekonomicznego (jak w neoklasycznej ekonomii środowiska i zasobów naturalnych) patrzenia na rozwój społeczeństwa” próbując je połączyć (Dokurno, Fiedor i Scheuer, 2016). Zatem interdyscyplinarne podejście w prowadzeniu badań staje się priorytetem.

3. Odpowiedź praktyczna na potrzebę zmian – koncepcja ESG

Przedsiębiorstwa, dążąc do integracji aspektów społeczno-środowiskowych z własnymi działaniami, podejmują się implementacji koncepcji takich jak Społeczna Odpowiedzialność Biznesu (CSR) lub Kreowanie Wartości Wspólnej (CSV). Te podejścia są pomocne, jednak nie wystarczające do rozwiązania podstawowego problemu ekonomii, którym jest rzadkość zasobów i nieograniczone potrzeby ludzkie, a które mają bezpośredni wpływ na ekologię i społeczeństwo. Często rezultatem tych inicjatyw jest poprawa wizerunku przedsiębiorstwa lub krótkookresowe efekty. Istnieje również wiele stylów inwestowania, które skupiają się na generowaniu zysków, jednocześnie pozytywnie oddziałując na otoczenie, np. *Ethical investing*, *Impact investing* czy *Mission investing* (Bradley, 2021; Hill, 2020). Natomiast kwestie ESG stały się na tyle przykuwającym uwagę tematem na wielu międzynarodowych forach, że ich raportowanie zostało ustanowione prawnie.

Akronim ten oznacza *Environmental*, *Social*, oraz *Governance* (ESG), czyli środowisko, społeczeństwo oraz ład korporacyjny. Czynniki te wskazują obszary zainteresowania inwestorów, którzy na podstawie odpowiednich pomiarów zawartych w raportach decydują czy zainwestować w dane przedsiębiorstwo (Brown i Brown, 2021). Czynniki wpływają również na wartość przedsiębiorstwa, na podstawie której określa się rozwój i ocenia efektywne zarządzanie w perspektywie długookresowej (Domańska-Szaruga, 2011). Koncepcja ESG określana jest mianem „zarządzania kwestiami związanymi z ochroną środowiska, społeczeństwem oraz ładem korporacyjnym w przedsiębiorstwie” (Bradley, 2021). Ważną cechą ESG jest tak zwana „perspektywa podwójnej istotności” (ang. *double materiality*

perspective). Istotność odnosi się zarówno do inwestorów jak i interesariuszy (GPW, 2021). Koncepcja ESG dąży do tego, aby czynniki niefinansowe były uwzględniane w ocenie przedsiębiorstwa i traktowane w przynajmniej w równym stopniu co czynniki finansowe.

Koncepcja ESG została poruszona po raz pierwszy w 2004 roku w raporcie UN The Global Compact. Ujęcie jej w tym raporcie korespondowało z poparciem dla tej ESG ze strony 20 największych finansowych instytucji na świecie, między innymi Deutsche Bank czy Goldman Sachs (The Global Compact, 2004).

Podmioty, które są zarządzane w myśl koncepcji ESG są zobowiązane opracowywać raporty prezentujące podjęte działania. W 2021 roku ogłoszono rozporządzenie Corporate Sustainability Reporting Directive, CSR (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r), którego najważniejszym postanowieniem jest ustanowienie zakresu obowiązku raportowego na wszystkie duże spółki i wszystkie spółki notowane na rynkach regulowanych.

Badania nad zagadnieniem zarządzania ryzykami ESG unaocniły zalety jak i wady tego rozwiązania. Wspólnym mianownikiem licznych rozważań na tematy ESG jest przekonanie budowania bardziej konkurencyjnej gospodarki, opartej o zasady zrównoważonego rozwoju, które powiązane są z celami ONZ. Według Andreoni oraz Miola (2016) definicja zrównoważonej konkurencyjności stanowi pogłębioną definicję klasycznej konkurencyjności. Dla zrównoważonej konkurencyjności kluczowe jest założenie, że dzisiejsza konkurencyjność powinna być osiągnięta bez uszczerbku dla możliwości budowania konkurencyjności w przyszłości. Takie podejście do konkurencyjności, w którym priorytetem staje się aspekt zrównoważenia jako czynnik kształtujący konkurencję, jest wyraźnie widoczne w raportach dotyczących międzynarodowej konkurencyjności gospodarek opracowywanych co roku przez Światowe Forum Ekonomiczne (Schwab, 2019). Ponadto, istnieje coraz więcej dowodów na to, że firmy stosując to podejście osiągają lepsze wyniki finansowe w dłuższym okresie czasu. „Firmy, które lepiej radzą sobie w tych kwestiach, mogą zwiększać wartość dla akcjonariuszy, np. poprzez właściwe zarządzanie ryzykiem, przewidywanie działań regulacyjnych czy dostęp do nowych rynków” (The Global Compact, 2004). Odpowiedzialny rozwój może być narzędziem pozwalającym pozyskiwać kredytodawców, inwestorów czy partnerów w biznesie, co sprawia, że firmy stosujące ESG mogą pozwolić sobie na większy stopień zadłużenia lub spadek kosztów kapitału własnego (Schwab, 2022). Analiza New York University (Atz, Van Holt i Whelan, 2021) wskazała pozytywny związek między ESG a wynikami finansowymi „w przypadku 58% badanych korporacji, 13% wykazało wpływ neutralny, 21% wyniki mieszane, a 8% wykazuje negatywną zależność”. Badanie analizowało wskaźniki, takie jak

ROE, ROA lub cena akcji. Dodatkowo, przedsiębiorstwo może być częściej wybierane na rynku pracownika, ponieważ przedstawiciele pokolenia Y, jak i pokolenia Z chcą utożsamiać się z firmą, która nie ma negatywnego wpływu zewnętrznego. Według raportu Deloitte (2023) „ponad połowa pokolenia Z (55%) i millenialsów (54%) twierdzi, że bada wpływ marki na środowisko i politykę, zanim przyjmie od nich pracę. Jeden na sześciu przedstawicieli pokolenia Z (17%) i millenialsów (16%) twierdzi, że już zmienił pracę lub sektor ze względu na problemy klimatyczne, a kolejne 25% pokolenia Z i 23% millenialsów deklaruje, że planuje to zrobić w przyszłości”. Co więcej „dostosowanie działalności do kryteriów ESG może być katalizatorem innowacyjnych rozwiązań. Wprowadzanie nieznanych wcześniej zmian, optymalizujących procesy i pozwalających dostosować się do często niestabilnego rynku, buduje przewagi konkurencyjne” (Borucki, 2021). Przykładem jest zastosowanie zaawansowanych technologicznie szklarni w holenderskim przemyśle kwiatowym, które opierają się na systemie o obiegu zamkniętym. Widocznym rezultatem stał się nie tylko zmniejszony negatywny wpływ na środowisko, ale również zwiększona produktywność, mniejsze koszty oraz lepsza jakość samych kwiatów (Porter i Van der Linde, 1995).

Z drugiej strony w literaturze można także znaleźć opinie przeciwstawne, które wyjaśniają powody, dlaczego kwestie ESG nie są wystarczająco uwzględniane przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. CFA Institute wyróżnia trzy podstawowe wady kwestii ESG (2015):

- nie jest łatwo przypisać wskaźnikom jakościowym wartość pieniężną i zintegrować je z modelami ilościowymi;
- ujawnianie przez firmy informacji związanych z ESG może być ograniczone, niezawierające i niestandardowe;
- kwestie ESG zwykle wpływają na wyniki finansowe w długim okresie, podczas gdy wielu inwestorów ma stosunkowo krótkie horyzonty czasowe.

Ponadto złe zrozumienie istoty pomysłu zarządzania poprzez ESG może prowadzić do nieprawidłowo stosowanych praktyk, takich jak *greenwashing*, czyli rozpowszechniania fałszywych lub wprowadzających w błąd informacji dotyczących strategii, celów, motywacji i działań organizacji w zakresie ochrony środowiska” (Becker-Olsen i Potucek, 2013).

Niemniej jednak debata na temat koncepcji ESG jest coraz częściej podejmowana w środowisku gospodarczym w skali międzynarodowej. Przykładem międzynarodowego przedsiębiorstwa, które jest w początkowej fazie wdrażania analizowanej koncepcji ESG jest Grupa Pepco. Za początek stosowania tych ram uważa się wejście spółki na Giełdę Papierów Wartościowych w 2021r. Grupa identyfikuje oraz ocenia swoje ryzyka niefinansowe, a poprzez interdyscyplinarne Komitety ds. Zrównoważonego Rozwoju realizuje założone cele związane

z emisją dwutlenku węgla, odpadami, opakowaniami, produktami, dostawcami i pracownikami. KPI za rok 2022 przekładają się na konkretne liczby, np. 100% dostawców, którzy poddali się audytom etycznym lub 1% odpadów operacyjnych Poundland, które wysłano na wysypisko. Analiza czynników niefinansowych została po raz pierwszy przedstawiona w raporcie finansowym za rok 2022 i stanowi znaczącą część tego dokumentu (PEPCO Group N.V., 2022).

Zarządzanie ryzykami ESG w Grupie Pepco wpływa również na jej konkurencyjność, co jest widoczne w kluczowych rankingach przedsiębiorstw, takich jak Morningstar. Grupa została uplasowana w kategorii „Handel detaliczny” (ang. „Retailing”) na 210 miejscu spośród 493 przedsiębiorstw. Oznacza to, że w swojej branży Grupa osiąga pozycję w pierwszej połowie (Morningstar Sustainalytics, b.d.). Prowadzone działania skutkują elastycznością na zmiany legislacyjne (przygotowanie pierwszego nieobowiązkowego raportu ESG już w 2022 r.), kontrolą łańcucha dostaw (przeprowadzane audyty), oszczędnością energetyczną (wprowadzenie żarówek LED w większości sklepach), pozytywnym wpływem na społeczeństwo (pomoc 100 000 dzieciom w 17 krajach w rozwoju edukacyjnym) (Pepco, 2023) oraz zadowoleniem pracowników Pepco (obecność na liście *Poland's Best Employers*) (Zielewski, 2023). Z drugiej strony, w początkowej fazie zaangażowania w kwestie ESG, Grupa nie analizuje czy koncepcja ta ma wpływ na finanse spółki oraz zainteresowanie inwestorów (PEPCO Group N.V., 2022). Utrudnia to ocenę, czy koncepcja ESG spełnia swoje podstawowe założenie związane z zyskowością.

Koncepcja ESG będąc próbą odpowiedzi na kluczowe wyzwania w skali globalnej (Hutt, 2016) zasługuje na pogłębione studia badawcze zarówno w warstwie konceptualnej, jak i empirycznej. Do aktualnych ograniczeń rozważań nad tym tematem można zaliczyć: pojawienie się koncepcji stosunkowo niedawno na europejskich rynkach, niską świadomość jej wpływu na finanse, ciągłą pracę nad regulacjami UE, nieustandaryzowane normy raportowania oraz problem oceny przedsiębiorstw pod kątem działań niefinansowych.

Koncepcja ESG kreuje nowe pole dociekań badawczych, które z jednej strony będą mieć walor badań podstawowych, a z drugiej strony wytyczą kierunki pożądaných działań zarówno w obszarze strategii przedsiębiorstw, jak i polityki gospodarczej. Według Brown i Brown (2021) koncepcja ESG z czasem rozwinie się o aspekt technologii, skutkując poszerzeniem akronimu ESGT (*Environment, Social, Governance, Technology*). Według Lewis i Varley (2021) coraz częściej pojawia się również koncepcja FESG (*Finance, Environment, Social, Governance*), która stara się jeszcze bardziej podkreślić powiązanie zrównoważenia i finansów.

Próba transformacji koncepcji ESG w kierunku łączącym kwestie finansowe oraz technologiczne określana jest mianem „FESG+”.

Zakończenie

Przeprowadzone rozważania osadzone w literaturze przedmiotu pozwalają na sformułowanie kilku wniosków. Przede wszystkim trzeba podkreślić, że zmiany w naukach ekonomicznych są determinowane szeregiem przyczyn, które wynikają m.in. z przesłanek historycznych, punktów zwrotnych w XX wieku, ewolucji zachowania człowieka czy transformacji środowiska. Zmiany te indukują zwrot w zakresie celów, jakim mają służyć procesy gospodarowania. Wyraźne jest eksponowanie odejścia od podejścia nastawionego na maksymalizację zysku w kierunku ekonomii zrównoważonego rozwoju, która uwzględnia podstawy interdyscyplinarne, wskazując potrzebę maksymalizacji użyteczności społeczno-środowiskowej, nie zapominając jednak również o wymiarze ekonomicznym. Namacalnym przejawem wdrażania tego nowego podejścia jest najpierw sformułowanie i dalej adoptowanie przez przedsiębiorstwa koncepcji ESG, która skupia się na wymiarze środowiskowym, społecznym oraz ładu korporacyjnego. Koncepcja ta posiadając wiele zalet, takich jak wpływ na konkurencyjność, finanse, innowacje oraz pracownika, nie jest wolna od wad, związanych z procesem wdrożenia, brakiem standardów, czasochłonnością oraz weryfikacją działań, o czym wspomniano w prezentowanym artykule. Wyeliminowaniu tychże wad i słabości mogą służyć dalsze badania. Konieczne jest wypracowanie zestawienia ustandaryzowanych wskaźników, sposobu pomiaru oraz metody raportowania czynników niefinansowych, a także metody porównywania i klasyfikacji wyników działalności przedsiębiorstw w tym obszarze.

Bibliografia

Andreoni, V. i Miola, A. (2016). *Competitiveness and Sustainable Development Goals*. Luxemburg: Joint Research Center.

Atz, U., Van Holt, T. i Whelan, T. (2021). *Esg and Financial Performance: Uncovering the Relationship by Aggregating Evidence from 1,000 Plus Studies Published between 2015 – 2020*. Nowy Jork: NYU Stern Center for Sustainable Business. Pobrane z <https://www.stern.nyu.edu/experience-stern/about/departments-centers-initiatives/centers-of-research/center-sustainable-business/research/research-initiatives/esg-and-financial-performance>.

Becker-Olsen, K., Potucek, S. (2013). *Greenwashing*, W: Idowu, S.O., Capaldi, N., Zu, L., Gupta, A.D. *Encyclopedia of Corporate Social Responsibility*, Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-28036-8_104.

Blaug, M. (1994). *Teoria ekonomii: ujęcie retrospektywne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Borucki, B. (2021). ESG compliance — czym jest i jak wpływa na zarządzanie biznesem?, *Puls Biznesu*. Pobrane z <https://www.pb.pl/esg-compliance-czym-jest-i-jak-wplywa-na-zarzadzanie-biznesem-1129208>.

Bradley, B. (2021). *ESG Investing For Dummies*, New Jersey: John Wiley & Sons.

Brown, D. L. i Brown, D. A. H. (2021). *ESG Matters: How to Save the Planet, Empower People, and Outperform the Competition*, USA: Ethos Collective.

CFA Institute (2015). *Environmental, Social, And Governance Issues In Investing*, A Guide for Investment Professionals.

Colander, D. C i Landreth, H. (2005). *Historia myśli ekonomicznej (wydanie drugie)*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Deloitte (2023). *2023 Gen Z and Millennial Survey. Waves of change: acknowledging progress, confronting setbacks*. Nowy Jork: Deloitte Global, Pobrane z <https://www.deloitte.com/global/en/about/press-room/2023-gen-z-and-millennial-survey.html>

Dokurno, Fiedor i Scheuer (2016). Paradygmat zrównoważonego rozwoju a współczesna makroekonomia – ujęcie epistemologiczne, *Ekonomista*, 1.

Domańska-Szaruga, B. (2011). Rola czynników ESG w budowaniu wartości przedsiębiorstwa, *Współczesne Zarządzanie*, 4.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju.

ESPAS (2017). Światowe tendencje do 2030 r.: czy UE jest w stanie sprostać przyszłym

Gorynia, M. (2021). *Przedsiębiorstwo w pandemii COVID-19 – siedem antynomii głównych*, W: E. Lechman, A. Marszk, P. Parszutowicz, M. Popowska. *Ekonomia, kultura, wartości, albo trzy oblicza roztropności*, Gdańsk: Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej.

Gorynia, M. (2022). Czy możliwa jest ekonomia umiaru?, *Miesięcznik BANK*, 8, s. 102-105. Pobrane z: http://mariangorynia.pl/?page_id=572.

GPW (2021). *Wytyczne do raportowania ESG. Przewodnik dla spółek notowanych na GPW*, Warszawa: stewardredqueen.

Hill, J. (2020). *Environmental, Social, and Governance (ESG) Investing. A Balanced Analysis of the Theory and Practice of Sustainable Portfolio*. Londyn: Academic Press

Hutt, R. (2016). What are the 10 biggest global challenges?, *World Economic Forum*. Pobrane z: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/what-are-the-10-biggest-global-challenges/>.

IPCC (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*, Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Cambridge: Cambridge University Press. In Press.

Kołodko, G. (2008). *Wędrujący świat*, Warszawa: Prószyński i S-ka.

Kołodko, G. (2014). Nowy Pragmatyzm, czyli ekonomia i polityka dla przyszłości, *Ekonomista*, 2.

Lewis, S. i Varley, S. (2021). *Jak w pełni wykorzystać potencjał ESG+*. EY. Pobrane z: https://www.ey.com/pl_pl/sustainability/realize-potential-esg-plus

Mączyńska, E. (2020). *Spoleczna Gospodarka Rynkowa. Archaiczny pleonalizm czy remedium?*, W: E. Mączyńska i P. Pysz (red.), *Spoleczna Gospodarka Rynkowa i integracja europejska w czasach dziejowego przełomu*, Warszawa: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne & Fundacja Konrada Adenauera.

Mikołajewicz, G. (2016). *Wpływ corporate governance, kwestii środowiskowych oraz społecznych (ESG) na tworzenie wartości w przedsiębiorstwie – ujęcie empiryczne*, W: C. Kochalski (red.), *Zielony controlling i finanse. Podstawy teoretyczne*, Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck.

Morningstar Sustainalytics (b.d.). *Company ESG Risk Ratings*. Pobrane z: <https://www.sustainalytics.com/esg-rating/pepco-group-nv/2008817110>

Pepco (2023). *ESG News. Growing & Caring*. Materiał komunikacji wewnętrznej Pepco.

PEPCO Group N.V. (2022). *Annual Report and Consolidated Financial Statements*. Londyn: Pepco Group.

Porter, M. E., i Van der Linde, C (1995). Green and Competitive: Ending the Stalemate, *Harvard Business Review* 73(5).

Poskrobko, B. (2011). Od ekorozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju, *Ekonomia i Środowisko*, 2 (40).

Rogall, H. (2010). *Ekonomia zrównoważonego rozwoju*, Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo.

Romanow, Z. (1972). Tendencje rozwojowe teorii ekonomii dobrobytu. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 34, z. 3.

Schwab, K. (2019). *The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum*. Pobrane z <https://www.weforum.org/reports/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth/>

Schwab, K. (2022). *In business, what you can't measure, you can't change*, KPMG, Pobrane z <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2021/01/measuring-stakeholder-capitalism.html>.

Smith, A. (1759). *The theory of moral sentiments*, London: Printed for A. Millar, and A. Kincaid and J. Bell.

Sulich A., (2018). Znaczenie koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju, *Rynek-Społeczeństwo-Kultura*, 4 (30)/2018.

The Global Compact (2004). *Who Cares Wins: Connecting the Financial Markets to a Changing World*. United Nations.

Zielewski, P. (2023). Lista najlepszych pracodawców 2023. Pobrane z: <https://www.forbes.pl/rankingi/najlepsi-pracodawcy-2023>